

“Je moet niet vanuit Nu terugkijken en oordelen”

Een marinier in Nederlands-Indië tijdens de tweede politionele actie

---

Toen Jhr. Walther van der Does de Willebois op 18 juni 1948 met het troepentransportschip De Grote Beer Hoek van Holland verliet, ging hij onbekommerd het onbekend avontuur tegemoet. Natuurlijk wist hij van de situatie in Nederlands-Indië af. De Nederlandse kranten berichtten voluit over wat daar gebeurde. De Eerste Politionele Actie was achter de rug. Er werd daar gevochten en de strijd was allesbehalve beslist. Maar hij was goed getraind, vond het zijn plicht om te gaan en was ook nieuwsgierig naar de volkomen andere cultuur waarin hij terecht zou komen.

In juli 1947 deed hij eindexamen middelbare school en in september moest hij voor de keuring opkomen in Voorschoten. Al bij die keuring merkte hij dat niet iedereen stond te springen om naar Indië te gaan, sommigen probeerden door smoesjes of met kunstgrepen afgekeurd te worden. Iedereen kent de bekende truc van een ui onder je oksel, waardoor je er uit gaat zien als een lijk. Hij werd gewoon opgeroepen voor zijn nummer, was inmiddels 21 jaar, werd goedgekeurd en kreeg ter plekke de keus: bij de parachutisten/commando's of bij de mariniers, de zwaarste onderdelen. *Ik koos voor de Mariniersbrigade. Ieder waar een beetje een vlekje op zat, ging naar de landmacht; en wij joelen, dat kun je je voorstellen, landmacht, dat was niets.* De eerste aanzet voor een Marine Regiment, later Mariniersbrigade genoemd, werd geleverd in een rapport aan de Regering te Londen van 15 augustus 1943,

het zou circa 5000 man sterk zijn. Aanvankelijk bedoeld als steun aan de Amerikanen voor acties tegen Japan, maar door de capitulatie van dat land (15 augustus 1945) bestemd voor Nederlands-Indië. *De opleiding in de VS, voornamelijk in Camp Lejeune, werd geheel door de Amerikanen betaald, evenals de uitrusting. Aan het rapport leverde de toenmalige kolonel der Mariniers M.R. de Bruyne al een belangrijke bijdrage. Tijdens mijn diensttijd was hij, inmiddels Generaal-Majoor, commandant van het Korps.*

Dienstplichtig marinier

In september 1947 begon de opleiding. Eerst drie maanden basistraining, toen naar Doorn, de officiersopleiding. Daar trof hij ook een groep opgeroepen studenten. Maar door de grief van een opleidingsluitenant, De Wit, tegen studenten werd hij kort voor het eind van de opleiding, tegen Pasen 1948, met die hele groep uit de opleiding gekegeld. Het beroepskader te Doorn heeft nadien een procedure tegen die luitenant gestart, waardoor deze uit de dienst werd verwijderd – al was er een groot tekort aan officieren. Zo vertelde een (beroeps-)sergeant bij een latere herhalingsoefening. Walther bleef daardoor, in marinierstermen, ‘puppus-3’, soldaat derde klasse in landmachttaal. Fysiek was de opleiding prima en zwaar, maar je werd niet voorbereid op het leven in de tropen, op de cultuur daarginds. *Daar hoorde je weinig over.* Je had bij de mariniers die keus: in Nederland blijven of naar Indië. Walther koos

bewust voor Indië, de tropen en de reis daar naartoe trokken hem aan. Enerzijds ging hij uit liefde voor het vaderland, anderzijds uit nieuwsgierigheid naar een andere cultuur.

In afwachting van hun vertrek naar Indië kwam de groep in een kazerne in Bergen op Zoom terecht, met daarna inschepingsverlof – *wat geen pleziertje werd, want ons huis was tijdens de bevrijding in oktober 1944 flink beschoten (30 projectielen); we waren naar een bovenhuis in de stad verhuisd.* Tot 18 juni 1948, zijn verjaardag. Toen begon de reis naar Indië. De Grote Beer was een voor troepentransport omgebouwd LST (landingschip uit de Normandiëlanding, ook geschikt voor tankvervoer). *Je sliep er in het onder-ruim in drie kooien boven elkaar. Er waren ook militairen van de landmacht aan boord, strikt gescheiden, dat gaat niet samen. De stemming onder de mariniers was niet altijd goed. Er werd gemopperd hier en daar, bijvoorbeeld door mannen die hun werk en meisje in Nederland in de steek moesten laten.*

Maar de groep waarin hij zat was meer gedreven: *we moesten Indië weer terugnemen, dat hoorde aan ons, en er werd ons ingepeperd dat de Engelsen eigenlijk Indië wilden hebben.* De Engelsen hadden namelijk Nederlands-Indië al bezet, voordat ons land troepen gereed had. Op Oost-Java, het gebied voor de Mariniers, zaten in 1947 nog de Gurkha's, een elite-eenheid Brits-Indische troepen. Tijdens de Eerste Politonele Actie

zijn die daar door de eerste lichting mariniers, nog opgeleid in Camp Lejeune in de VS, schietende verdreven. Walther behoorde bij de tweede lichting en hoorde die verhalen van de ‘jannen’ (marinierstaal) die zij kwamen aflossen, die weer ‘thuis voeren’.

De Golf van Biskaje werd zonder moeilijkheden gepasseerd. Bij Port Said moest het schip een paar uur wachten tot het Suezkanaal vrij was, er kon maar een schip tegelijk door. Het betekende ook de eerste kennismaking met een compleet vreemde cultuur: allerlei kooplieden kwamen aan boord, waaronder de beroemde goochelaar in witte boerries met een rode fez op, die via een touw ladder uit een roeiboortje aan boord klom en daar zijn kunsten vertoonde: ‘kippetje, kippetje’ en hij toverde kleine, gele kuikentjes tevoorschijn, uit zijn mouw, ook bij Walther toen die het niet wilde geloven. Het ging zo snel dat je niet zag hoe hij het deed. De reis ging verder. Kameelkaravanen die evenwijdig aan het Suezkanaal door de woestijn trokken. Door de gloeiende hitte smolten de films in zijn fotoapparaat, zodat hij geen foto's meer heeft. Aden. Indische Oceaan. *Bij Aden werd de kapitein van De Grote Beer gewaarschuwd voor een cycloon uit de Indische Oceaan waardoor we een omweg moesten maken. Midden uit de storm voer een schip recht op ons af, een Frans of Engels troepentransportschip, spierwit ondergesneeuwd, een spookverschijning. Moet je je voorstellen, midden in de Indische Oceaan.*

Daarna Colombo, Ceylon, waar ze bunkerden. En toen door naar Tandjong Priok. Daar ging de landmacht er vanaf. Zij voeren langs de noordkust van Java door naar Soerabaja, dat was hun bestemming, en ook het hoofdkwartier van de mariniers.

Nederlands-Indië

In Soerabaja kregen ze nog een paar weken tropenopleiding. Weinig over land en cultuur, voornamelijk over wat hun taak was, hoe die uitgevoerd moest worden en van welke middelen de tegenstander zich bediende. Mariniers van de eerste lichting vertelden over hun ervaringen, brachten ooggetuigenverslag uit. Ook over de tegenstand die ze ontmoet hadden van de Gurkha's die zich solidair gedroegen met de TNI van Soekarno, het Indonesische Nationale Leger, de Tentara Nasional Indonesia. Over dat leger heeft hun stafchef, Simatupang, later verslag uitgebracht. Afgezien van dat leger waren er ook losse strijdgroepen, soms van communistische signatuur, en rampokkers. *We waren (Mariniersbrigade) bewapend met onder andere de M-1 Garand, het eerste halfautomatische geweer dat op grote schaal voor legerdoeleinden werd gefabriceerd. Van 1935 tot 1957. Er waren er 5.4 miljoen stuks van, ook in de Korea-oorlog werd het nog gebruikt. Gewicht 4,3 kg. Met een effectief bereik van 550 meter, en maximaal tot 2743 meter! – een waanzinnig accuraat apparaat, waarvan ik veel plezier heb gehad: hij deed het altijd, en had maar een gering aantal onderdelen.*

De landmacht had de Lee-Enfield en was slechter uitgerust. Bij gezamenlijke acties later in Indië kwam dat ook pijnlijk aan het licht. Er was gebrek aan munitie bij de landmacht. Soldaten vertelden hem tijdens een gezamenlijke actie (actie 'Kettel' in Midden Java): 'als wij schieten dan moeten we de huls inleveren voordat we een nieuwe patroon krijgen'. Wellicht was dat niet bij alle onderdelen het geval. Soerabaja was een veilige, grote stad

met een dito haven. Er werden wel twintig talen gesproken, waaronder natuurlijk Nederlands. Maar tot passagieren in de stad kwam het eigenlijk niet. Hij was te moe van de training overdag, moest wennen aan het klimaat, de tropenuitrusting, de bewapening, dezelfde als in Nederland maar nieuw.

De bewaking van de suikerfabriek van Gending

Na de tropenopleiding ging Walther met zijn onderdeel via Probolinggo, zetel van het bataljonscommando, vervolgens naar een

De X-compagnie.

buitenpost, Gending, waar een suikerfabriek bewaakt moest worden. Dat was geweldig: eerste kennismaking met een echt Indoneesisch dorp. Kilometers ver plantages. Van de fabriek liep een klein treintje (smalspoor) naar de plantages, tijdens de oogsttijd dag en nacht, om het riet op te halen. De onderneming was in beslag genomen. De Nederlandse eigenaren waren weg, het was te onveilig, inlanders hielden het bedrijf gaande. Vanuit Gending werd iedere dag patrouille gelopen. 15 kilometer heen en 15 kilometer terug, in volledige wapenrusting; dat kan, als je jong

bent! In het gebied werd een guerilla-oorlog gevoerd, zeer onoverzichtelijk. Maar tijdens de patrouilles daar is er nooit contact met zo'n groep gemaakt.

Beantwoordden deze eerste maanden nu aan zijn verwachtingen, aan wat hij zich had voorgesteld? Hij was goed getraind als marinier maar de omstandigheden waarin hij kwam waren zwaar. Zoals op wacht staan in de tropen in de nacht, de vreemde geluiden, volkomen onverwachte geluiden van dieren die je niet kent, bijvoorbeeld die van boomkikkers, of grote vleermuizen die om je heen vliegen, kalongs. Of je denkt in het donker iemand doodstil te zien zitten, maar het blijkt een boomstronk.

Een geheel andere ervaring was dat soms wanneer hij wacht liep, anderen hem om raad kwamen vragen, vaak gereformeerde jongens. Liefdesproblemen of problemen met hun geloof of met hun geweten, 'mogen wij wel schieten?', dit soort dingen.

In die maanden daar kwam ook het verzoek van de inlandse bevolking om een grote bandiet te pakken, Pelantas. Pelantas was onkwetsbaar omdat hij had geslapen op het graf van een mohammedaan die naar Mekka was geweest, een soort heilige, een hadji. Had je drie nachten geslapen op zo'n graf dan was je onkwetsbaar. Dat had Pelantas gedaan te Djember. Het bevel om Pelantas gevangen te nemen kwam van de bataljonsstaf in Probolinggo. De bandiet werd gepakt en in de gevangenis van Probolinggo opge-

sloten. *Met de fouragemeester meerrijdend ging ik hem daar opzoeken en trof in de ouderwetse, nog koloniale gevangenis, achter tralies een klein schuw mannetje aan. Een paar dagen later wist Pelantas echter te ontsnappen, op een onbegrijpelijke manier. Was hij dus inderdaad onkwetsbaar? Hij werd gesignaleerd in een dessa. Het dessahoofd, de Kepala Kampong, belde de politie. Pelantas had de vrouw van het hoofd gegrepen, en was diep in slaap. Het hoofd had hem een drankje gegeven zodat hij voorlopig niet wakker werd. Dat werd Pelantas fataal. Met twee geweergroepen gingen de mariniers er op af – ik zelf was er niet bij. De hut werd in drie ringen omsingeld. De bandiet rook onraad en sprong door de bamboewand van de hut heen. In de eerste cirkel stuitte hij op een marinier die schoot, maar de kogel ketste; dat gebeurde ook in de volgende kringen. Hij leek dus inderdaad onkwetsbaar: statistisch zou slechts 1 op de 10.000 kogels ketsen. Maar uiteindelijk werd hij toch opnieuw gepakt en opgesloten. En toen kwamen de bewoners van kampongs in de streek in een feestelijke optocht naar de gevangen bandiet kijken, die de hele regio zo onveilig had gemaakt. Maar bij de suikerfabriek troffen we nog lang 's morgens bij het wachtlopen op een boom een briefje aan met de mededeling 'vervloekte blanke, we zullen je wel krijgen'.*

De mariniersbrigade was bij wet in het leven geroepen voor een beperkte tijd, tot 1949, en met een beperkte omvang. Je had het Korps Mariniers, dat waren beroepsmilitai-

ren, en je had de Mariniersbrigade, hoofdzakelijk dienstplichtigen. De brigade bestond uit drie bataljons. Walther zat bij 5-Inbat, het vijfde Infanterie Bataljon. Een bataljon bestond weer uit een drietal compagnieën, een compagnie uit drie pelotons, en een peloton uit een drietal geweergroepen. Met daarnaast nog ondersteunende onderdelen. *Ik diende in Cie-X (je had X, Y en Z).*

Over de politieke kant van het conflict, en wat zich afspeelde in Indië hoorden ze weinig of niets. De stemming, het moreel was over het algemeen goed. *Er waren wel jongens die zich afvroegen wat doen we hier eigenlijk, ik offer een deel van mijn leven op, mijn meisje zit duizenden kilometers ver... dit soort. Maar dat was meer privé, over het algemeen veranderden de politieke opvattingen niet. Wel wekten de standpunten in Nederland van bijvoorbeeld de PvdA, die ze via toegezonden kranten vernamen, verontwaardiging en irritatie op: 'Wat doen we hier eigenlijk? We worden niet gesteund.'* Maar dat was toch een enkeling die dat zei. De mening van Walther zelf is door wat hij zag ook wel eens aan het wankelen gebracht, maar na de politionele actie. Voorlichting, waar generaal Spoor een groot voorstander van was, kregen ze niet. De mariniersbrigade was sowieso een aparte wereld.

De kwaliteit van commandanten liep sterk uiteen. Zijn peloton had een beroepssergeant, De Wijn, een hele goeie kerel, echt zo'n oude beroepsmilitair. Maar ze hadden

een pelotonscommandant, een tweede-luitenant, een dienstklopper. *Het beroepskader deed daar grimmig over. Natuurlijk.*

De Legercommandant, de commandant van alle militairen in Nederlands-Indië, generaal Spoor, heeft hij nooit ontmoet. Wel Westering, maar dat was na de politionele actie, dat komt later.

De hinderlaag

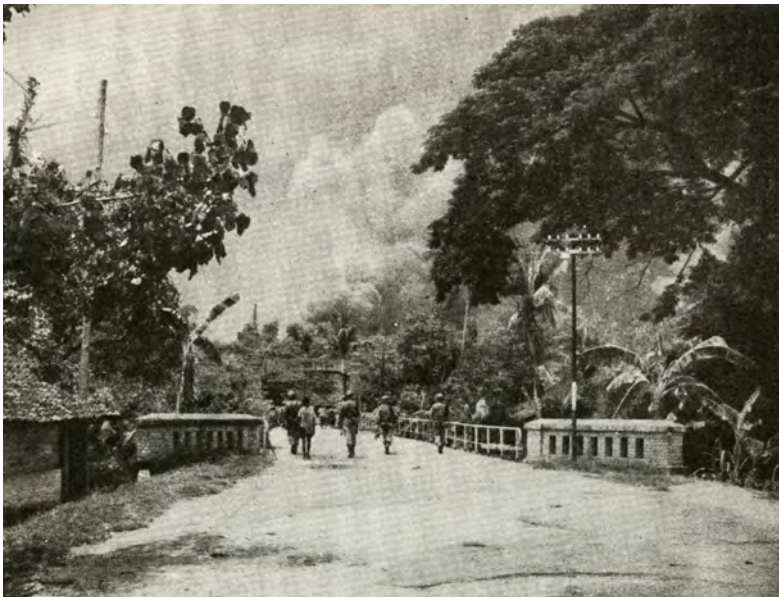
Op een keer moesten we, gepakt en gezakt, naar Probolinggo en werden ingescheept voor een landingsoefening. Die geschiedde aan de zuidkust, aan de Indische Oceaan, op Pasir Poetih (blanke kust). Ze had inderdaad iets van de Noordzeekust – wit zand, een breed strand. Dat liep allemaal blijkaar goed, we behoefden niets te herhalen en keerden terug. Niet naar Gending, waar we afgelost waren door een deel van de Irene Brigade, maar naar Tjermeë; dat lag ten noorden van Soerabaia, in een hoek van Java. We kwamen daar in de hallen van een textiel-fabriek. Dat gebied, zeer moerassig, was erg onveilig geworden, en moesten we zuiveren. Nu, dat hebben we gemerkt: het was daar dat we voor het eerst in contact kwamen met een TNI-bende. De informatie kwam binnen dat de TNI een wapendepot aangelegd had in een dessa. Deze patrouille stond onder leiding van een beroepskorporaal, een indo. In ieder peloton was wel een beroepssergeant en soms nog een beroepskorporaal. We kwamen in de dessa, vonden de wapens, namen deze mee plus wat gevangenen. De tamtam

had onze komst al aangekondigd, van dessa tot dessa, dat ging heel snel: soms, als we de poort uitreden, hoorden we de eerste slagen tegen de tamtam al. Maar de korporaal beging een kardinale fout door dezelfde weg terug te nemen. Dat had hij besloten, omdat we die ochtend al een flinke patrouille hadden gelopen. Terwijl we over het dijke van een sawah liepen, werden we onder vuur genomen. Het bleken niet alleen Indonesiërs, er zaten ook naar Soekarno overgelopen Japanners tussen, die gerichte schoten afgaven. Dat vertelde de korporaal toen, die ook bemerkte dat we omsingeld werden: het vuur kwam ook van andere kanten. Een bruggetje waar we over heen moesten lag onder vuur. Er brak paniek uit. Er zaten oudere kerels bij die binnenkort afgelost zouden worden en terug naar Nederland zouden gaan. Sommigen gooiden hun wapens weg, anderen sprongen in het water, waardoor hun wapen onklaar raakte. Ook de BAR-schutter was mattaklap geworden. De korporaal verzocht mij de BAR (Browning Automatic Rifle) te pakken alhoewel ik daar geen ervaring mee had, het was een aparte opleiding. Van de andere kant van de sawah werd geschreeuwd, 'vuile blanke hond, we zullen je krijgen' of iets dergelijks. En wat doe je dan? Het leek alsof de stem uit de sawah kwam – wat onmogelijk was, die stond vol lage bibet (kleine rietplantjes). Dus kwam het geluid uit de rij bosjes en lage boompjes aan de andere kant – ik richtte daar mijn vuur op, systematisch gaande van links naar rechts – ik had maar weinig patronen, dus moest zorgvuldig zijn. En

ijskoud ook. Om het wapen te stabiliseren op de zompige grond plaatste ik de twee steunpoten op een van de gevangenen die ik via mijn helper had opgecommandeerd, en plaatste die voor me op zijn buik – het ging alles instinctief en razendsnel. Ik heb toen, bij een van de riedels die ik afgaf, blijkbaar de leider geraakt: we hoorden een schreeuw, en het werd doodstil. De aanvallers die hun aanvoerder zagen sneuvelen, vluchtten weg. Dat vernamen we later van de VDMB (veiligheidsdienst). De situatie was gered. Dat was mijn vuurdoop. Ik had nog nooit met zo'n volautomatische lichte mitrailleur geschoten. Maar hij deed het perfect! En door lichtkogels die in een clip zaten wist ik precies waar de schoten terecht kwamen. We konden verder en werden op het afgesproken punt door een truck opgehaald. De truck was met een punt-50 bewapend, bediend door een van mijn 'maten' uit Doorn, Jaap Drabbe. Die had Javanen weg zien vluchten en had ze beschoten. 'Een Javanen die hardloopt, deugt niet', dat was toen een ervaringsregel en die klopte ook wel. We kwamen heelhuids terug. Zonder verliezen, maar psychisch overleefde niet iedereen het avontuur. Toen er daarna wacht gelopen moest worden, begon een van de mannen die de patrouille meegemaakt had, tijdens een hevig onweer, uit zijn schuttersputje als een wilde om zich heen te schieten. Hij dacht dat er een aanval plaatsvond, maar de bliksem was ingeslagen in een boom naast de post. Die is toen naar het toen beruchte/bekende eiland 'Onrust' gebracht.

Op weg naar Tjepoe, de Tweede Politionele Actie

Na de suikerfabriek en Tjermee kwam de Tweede Politionele Actie, actie 'Zeemeeuw', van 19 december 1948 tot 5 januari 1949. Ze hadden dan wel geoefend met het doen van landingen, maar deze keer was het serieus, zo bleek. Ze werden ingescheept en pas op zee werd de opdracht bekend gemaakt. Daar kregen ze op zee ook een merkwaardig bericht, dat werd omgeroepen door de

De inname van Tjepoe.

luidsprekers. Er reisde op dat moment een Commissie van Goede Diensten van de VN rond op Java. Als ze die tegenkwamen moesten ze die gevangen nemen. Evenals Poncke Princen natuurlijk – de overloper. Kwam die order van Spoor of nog hoger uit Den Haag?

Zulke onduidelijkheden kende die tijd. Verward en chaotisch was ze. Ze landden op de noordkust bij Glondong en moesten vandaar optrekken naar Tjepoe, waar zich de olie-installaties van de Shell bevonden. De operatie verliep betrekkelijk voorspoedig, er was geen weerstand, wel veel obstakels zodat herhaaldelijk een wat andere route gekozen werd. Ze kwamen door een verlaten streek met veel onbewoonde dessa's, en stille begraafplaatsen, inlanders die reageerden

alsof ze in lange tijd geen blanken hadden gezien. Er waren bomen over de weg gelegd en bruggen ondermijnd. Een echt probleem deed zich pas voor toen ze een punt bereikten waar de weg overwoekerd bleek door een dicht djabatibos, ontoegankelijk voor de voertuigen. De verouderde stafkaarten en informatie boden geen oplossing. Er werd besloten te voet door het bos te trekken en

de voertuigen daar achter te laten. Het kostte een middag en nacht om het bos door te komen. 's Nachts was het zo donker dat ze zich aan elkaars geweer vast moesten houden om in de colonne te blijven, de een hield de loop vast, een ander de kolf. *Met om je heen de*

nachtelijke geluiden van het tropische woud. En je wist niet waar de TNI zat, misschien zat die op je te wachten ergens. En zonder eten of drinken, want dat zat op de trucks die achtergelaten waren. Het was een ramp. Ze kwamen er uit. En zagen een prachtige zonsopgang, en rookpluimen boven Tjepoe. En al die vogels die kwinkelierden, *dat was een feest.* De inlanders die ze tegenkwamen waren stomverbaasd toen ze opeens die kolonne soldaten uit het bos zagen komen. Walther beging toen de grote stommitteit om water uit een beekje te drinken, heerlijk fris water. In de verte lag de stad met de boortorens. Sommige mariniers lieten zich gewoon langs de weg op de grond vallen, te moe om verder te gaan. Terwijl boven hen gieren rondcirkelden, die hadden het in de gaten. *Vreselijke beesten. Gieren komen alleen op lijken af.* Ze bereikten Tjepoe, maar te laat, de TNI had de olieraffinaderij in brand gestoken. De olie liep brandend over het asfalt heen. Er werd natuurlijk geschoten, er gebeurde van alles.

‘Ja, wat te zeggen van die vijf mannen van de voorhoede’, zo schrijft C.J.O. Dorren in “Onze Mariniersbrigade” (p. 221; ook “Schoonoord”, p. 264 – niet compleet) ‘de cdt. voorhoede, luitenant Van Landewijk, de cdt. stootpeloton, kapitein Reinders en drie mariniers, die als bezeten ... om de bruggen nog op tijd onbeschadigd in handen te krijgen, vooruit renden. (...) Wat zou het lot van dit vijftal zijn geweest, indien het in een hinderlaag was gevallen?’ Walther was

er bij, evenals de dardanel (mariniersterm voor assistent, oppasser) van cdt. Landewijk, Drabbe, en dominee Jalink – die even lang was als Landewijk. ‘Rennen’ was er natuurlijk niet bij!

De groep kwam bij een groot ommuurd huis, waar de poort wagenwijd open stond. Er woonde een rijke Chinees die hen onthaalde, hij had de tafels al gedekt met de lekkerste dingen, goed koud drinkwater, vruchten en nasi, een grote kist met sigaren. De elektriciteitscentrale waar ze terecht kwamen was ondermijnd met bommen van de TNI, maar die zouden wel weggehaald worden. Zo ging dat. Ze waren vooral moe, doodmoe. De TNI zagen ze in een grote kolonne wegtrekken uit de stad. Met vliegtuigen werden de mariniers geravitailleerd, want de trucks stonden nog steeds aan de andere kant van het bos. Met kerst zaten ze nog in Tjepoe. Na Tjepoe ging de opmars verder. En toen werd Walther doodziek, amoebendysenterie, door het water uit de beek. Hij kwam in het hospitaal eerst in Modjokerto en toen in Soerabaja. Hij kreeg er de nieuwste medicijnen, lange linten met sulfatabletten. Als voedsel blikken met vruchten, zoals die nog steeds bestaan. Alleen maar dat. Sommige patiënten verdwenen wanneer ze bijna hersteld waren ’s avonds met een verpleegster. Hijzelf verbleef daarna nog een korte tijd in een herstellingsoord in de bergen boven Soerabaja, een oud klooster van nonnetjes. Hij ging daar ’s avonds vaak wandelen, *je kon er de sterren aanraken, zo helder was er de lucht. Dat was*

prachtig. Hij ontdekte tijdens zijn wandelingen in de buurt aan het eind van een smal paadje een kleine toko, van een Chinees. Die vertelde hem dat hij twee zonen had die studeerden in Delft. Een eenvoudige Chinees in een simpel winkeltje ergens in het binnenland, die twee zonen heeft die in Delft studeren! Later kwam de ziekte terug, met nog geelzucht en malaria, en trof hij in Soerabaja dezelfde mannen aan. Sulfa was een toen onbeproefd geneesmiddel en had kennelijk bijwerkingen.

Het laatste deel van de politionele actie, waarbij nog mariniers zijn gesneuveld, heeft hij dus niet meegemaakt. *Maar je voelt je niet lekker in zo'n ziekenhuis, je hoort bij de troep*. Toen hij weer terugkwam bij zijn onderdeel waren sommige jongens al naar huis. En er waren nieuwe bij gekomen. Soms moesten die opgevoed worden. Want er was een strikte discipline. Er wordt nu veel gesproken over oorlogsmisdaden, en die zijn natuurlijk wel gebeurd in Indië. Zo had in de tijd dat hij ziek was zijn peloton een kapitein van de TNI met diens vrouw gevangen genomen tijdens een patrouille. Hun eigen luitenant had een oogje op die vrouw. Toen heeft die de TNI-kapitein mee het bos in genomen en hem daar neergeschoten. 'Op de vlucht' natuurlijk. Zijn kameraden vertelden dat in afgrijzen toen hij weer terugkwam uit het hospitaal. Alweer jaren geleden hoorde Walter tijdens een reünie (*dat is nu afgelopen want er zijn er bijna niet meer. Ik ben een van*

de laatsten) dat de luitenant zelfmoord had gepleegd. Hij hoorde het van een kapitein van de mariniers, een kerel met zo'n grote snor. *Ik wist meteen waarom; ja, het blijft vreten, vooral als je ouder wordt*.

Westerling

Bij een actie daarna kwamen ze Westerling tegen. Ze hadden een kampong waarin zich TNI'ers ophielden omcirkeld voor een sweep. Op dat moment kwam toevallig Westerling langsgereden in zijn jeep met chauffeur en vroeg wat ze daar deden. Hij zei 'o, wacht maar even' en liep de kampong in. Ongewapend, hij had alleen een revolver bij zich. Even later kwam hij terug, met de gevangen TNI'ers, salueerde en reed verder. *Zo'n kerel was het, een geweldige kerel. Overigens, mariniers en commando's dat ging nooit samen*. In Soerabaja zaten een keer mariniers op een terras een biertje te drinken. Westerling kwam langs. Een van de mariniers zei 'daar heb je weer zo'n blauwe', of zoiets. Waarop Westerling z'n revolver trok en de marinier ter plekke neerschoot. Het kreeg nog een staartje toen de mariniers opstonden en met een punt-50 de kazerne waar de commando's gelegerd waren onder vuur namen. Maar de kwestie werd gesust. Daarna mochten commando's en mariniers niet meer tegelijkertijd in Soerabaja met verlof zijn, 'legerorder van generaal Spoor'.

Bij nader inzien

Was aan het einde van zijn verblijf zijn mening veranderd over de noodzaak om Indië voor Nederland te behouden? Hij heeft momenten van grote twijfel gekend, daarginds al. Een keer had hij zich met een paar man verdekt opgesteld in een lege hut in een kampong om een wapentransport tegen te houden. De rest van de patrouille had zich na de sweep teruggetrokken. Wat zagen ze, toen ze door de bamboekieren

van de hut om zich heen keken? Zodra de patrouille weg was, was het groot feest: er was iemand jarig. *Dat zijn de momenten waarop je je afvraagt, wat doe ik hier eigenlijk?* Maar je moet niet vanuit **nu** terugkijken en oordelen. Ze hadden een legale opdracht van de regering en Indië was nog hun koloniale rijk, dus twijfel heeft hij toen niet echt gekend.

En toch, eigenlijk betekende deze tijd in Indië de belangrijkste ervaring van zijn leven, tezamen met de bevrijding natuurlijk. De shooting war. De tropische natuur. Hij is er later nog twee keer terug geweest.

Achtergrondliteratuur

“Desnoods te voet”. Een foto-reportage van de zuiverings-acties ondernomen door de MARI-NIERSBRIGADE 19 dec. – 31 dec. 1948. Soerabaja, 1949.

Dorren, C.J.O. *“Onze Mariniersbrigade (1945-1949)”. Een veelbewogen episode in de korpsgeschiedenis.* 's-Gravenhage, z.j.

Zegevierende Indonesische guerilla-strijders.

Moor, J.A. de. *Generaal Spoor. Triomf en tragedie van een legercommandant.* Amsterdam, 2011.

Schoonoord, D.C.L. *“De Mariniersbrigade 1943-1949. Wording en inzet in Indonesië”.* 's-Gravenhage, 1988.

Simatupang, T.B. *“Het laatste jaar van de INDONESISCHE VRIJHEIDSSSTRIJD 1948-1949. Merdeka!” Een authentiek verslag door Dr. T.B. Simatupang, voormalig chef-staf van de Indonesische strijdkrachten.* Kampen, 1985.

Auteur:

Bernard Schut. Redacteur van de Biltse Grift en schrijver van ‘Bilthoven en De Bilt tijdens de Tweede Wereldoorlog (2015).